

'Als het zo makkelijk zou zijn, dan was het allang opgelost'

Een kwalitatief onderzoek onder Nederlanders over internationale samenwerking

De ideale wereld bestaat niet, maar meer gelijkheid is wel bereikbaar en moeten we nastreven. Vanuit deze gedachte staan Nederlandse burgers positief tegenover ontwikkelingsamenwerking (OS). Tegelijkertijd heeft men negatieve gevoelens over de praktijk van ontwikkelingswerk. Over de besteding van gelden en behaalde successen bestaat veel onzekerheid. Dit is een van de conclusies uit het kwalitatieve onderzoek dat onderzoeksbureau PQR, in opdracht van NCDO, uitvoerde. In het najaar van 2009 organiseerde zij een viertal focusgroepen waaraan 31 mensen deelnamen. Het onderzoek geeft inzicht in hoe mensen over het onderwerp denken en waarom. Het is daarmee indicatief maar geeft geen beeld van hoe 'de Nederlander' denkt. Dit onderzoek vormt een aanvulling op de Barometer Internationale samenwerking 2009 (een kwantitatief onderzoek onder 1500 Nederlanders, onderzoek 43). In deze samenvatting staan de meest in het oog springende en vernieuwende inzichten uit het onderzoek.

Beeldvorming vooral via goede doelen

OS roept bij veel mensen beelden op van hulpbehoevende kinderen, slechte gezondheidszorg, goededoelenorganisaties en verschillen tussen rijke en arme landen. Informatie hierover ontvangt men vooral via televisie: commercials en shows voor goede doelen, het journaal, documentaires en films. Donateurs van goede doelen ontvangen soms ook informatie via (online) nieuwsbrieven. In het dagelijks leven zoekt bijna niemand actief naar informatie over ontwikkelingsamenwerking. Het onderwerp is daar te weinig relevant voor. Alleen desgevraagd geven respondenten aan inderdaad meer te willen weten over wat wordt bereikt met het geld voor OS. Vooral willen zij meer positieve resultaten zien en weten hoe het geld daadwerkelijk besteed wordt.

'Laat eens zien hoe dat gaat. Zo van we zijn er nog niet, maar een kwart is gedaan.'

Ontwikkelingsamenwerking heeft zin

Streven naar een betere wereld met meer gelijkheid spreekt mensen aan. Het doel van OS is volgens mensen te zorgen dat landen op lange termijn zelfstandig verder kunnen. De focus moet hierbij liggen op opleiding, training, samenwerking en coördinatie. Ondanks een positieve grondhouding heeft men ook negatieve associaties bij OS. Hulp zou niet altijd op de juiste plek terecht komen en sommige regeringen zijn te corrupt om mee samen te werken. Vooral ouderen zijn in de loop der jaren kritischer geworden over de resultaten van OS. Dit komt mede door het zien van regelmatig terugkerende beelden van misstanden en oorlogen in ontwikkelingslanden. Ondanks dat respondenten kritisch zijn, zijn zij van mening dat hulp bieden zin heeft en dat eenvoudige oplossingen niet voorhanden zijn.

'Onbalans tussen rijk en arm mag je niet laten bestaan. Op lange termijn werkt dat voor iedereen fout.'

'Als het zo makkelijk zou zijn, was het allang opgelost.'

Met kennis, krediet en een lange termijn visie

Honger en armoede zijn volgens de respondenten de grootste problemen waar ontwikkelingslanden mee te maken hebben. Voornaamste oorzaken hiervan zijn volgens hen corrupte regeringen, klimatologische omstandigheden en westerse belangen. Veel mensen hebben het gevoel dat het Westen medeschuldig is aan de problemen door uitbuiting in het verleden of een gebrek aan ingrijpen in conflictgebieden. De oplossing ziet men in waardevrije kennisoverdracht van ontwikkelingsorganisaties naar de lokale bevolking waarbij mensen ter plekke worden opgeleid. Belangrijk hierbij is dat de bevolking op termijn zelfstandig verder kan. Een lange termijn visie vindt men dan ook onontbeerlijk. Microkredieten ziet men als een geschikt instrument om ontwikkeling te bewerkstelligen omdat dit de mensen in staat stelt zich persoonlijk te ontwikkelen met weinig kans op corruptie.

'Je moet mensen zelf verantwoordelijk maken en niet dom houden. Gebruik de kennis en de mensen daar, anders ben je terug bij af als je weg bent.'

Ontwikkelen vanuit het hart en met meer coördinatie

Respondenten vinden dat de Nederlandse overheid de taak heeft om druk uit te oefenen op corrupte regeringen. Daarnaast moet ze controleren of geld op de juiste plaats terecht komt. Ook coördinatie van hulp op internationaal niveau kan zorgen voor een eerlijker verdeling. Respondenten zien ontwikkelingsorganisaties als meest belangrijke uitvoerders van ontwikkelingswerk. Zij zijn onafhankelijk en in staat projecten uit te voeren in de landen zelf. Het meeste vertrouwen heeft men in de medewerkers in 'het veld'. Deze mensen werken vanuit hun hart en 'zitten daar niet voor het geld'. Ten aanzien van de grotere ontwikkelingsorganisaties bestaat de angst dat geld aan de strijkstok blijft hangen, tegelijkertijd denkt men dat deze organisaties meer slagkracht hebben dan de kleinere. Particuliere initiatieven waardeert men zeer positief omdat men weet waar het geld naartoe gaat. Als donateur krijg je van hen informatie uit de eerste hand en dat scheidt vertrouwen.

'Kleinschalige dingen kunnen met zijn alle grote dingen worden.'

Trots op 0,8% BNP

Weinig mensen weten wat de Nederlandse overheid onderneemt op het vlak van OS en welke resultaten zij daarin boekt. Men weet ook niet precies wat Nederland uitgeeft aan ontwikkelingssamenwerking, maar men heeft wel het idee dat Nederland een goede inspanning levert. Hierdoor ontstaat geen schuldgevoel als men zelf niets doet. Als men hoort dat Nederland 0,8 procent van het bruto nationaal product (BNP) beschikbaar stelt voor OS is men daar trots op. Zeker in vergelijking met andere landen. Het merendeel van de respondenten ziet liever dat andere landen meer uitgeven dan dat Nederland minder uitgeeft.

'Nederland doet het goed, ik schaam me niet voor dit lijstje.'

Persoonlijke actie

Nederlanders vinden OS belangrijk, maar het heeft in hun dagelijks leven geen prioriteit. Het is eerder een ver-van-mijn-bed-show. Hoewel de meeste mensen doneren aan goede doelen, kan de angst of donaties goed terecht komen hen ervan weerhouden. Velen geven aan graag een meer actieve bijdrage te willen leveren, maar weten niet goed wat te doen en hoe dit in te passen in hun leven. Mensen die een relatie hebben met een ontwikkelingsland, via reizen, familiebanden of particuliere initiatieven van bekenden, leveren vaker een actieve bijdrage. Onder hen bestaat vooral sympathie voor kleinschalige initiatieven waarbij men met eigen ogen kan zien wat er gebeurt met hun geld of inzet.

Jongeren optimistischer

Jongeren lijken eerder bereid een bijdrage te leveren aan OS dan 30-plussers en zij hebben meer vertrouwen dat er daadwerkelijk oplossingen zijn. Een aantal redenen ligt hieraan ten grondslag. Zo zijn jongeren optimistischer over de toekomst waar ouderen door negatieve ervaringen vaak cynischer zijn. Jongeren hebben meer tijd om iets te doen waar ouderen meer met hun gezin bezig zijn. Ook hebben jongeren vaker van school of van huis uit meegekregen dat OS iets goeds is. Daarnaast zijn jongeren meer dan ouderen op reis geweest en hebben zij vaker relaties met mensen in andere landen. Hierdoor hebben zij een meer wereldse blik die zorgt voor meer betrokkenheid bij ontwikkelingssamenwerking. Hoger opgeleiden en jongeren lijken in het dagelijkse leven vaker een dergelijke mondiale oriëntatie te hebben. Lager opgeleiden en ouderen zijn over het algemeen meer lokaal gericht.

Bron

PQR Research (2010). *'Als het zo makkelijk zou zijn, dan was het allang opgelost'*

Een kwalitatief onderzoek onder Nederlanders over internationale samenwerking. Amsterdam: PQR Research.

NCDO, februari 2010